

Snart er vi kun få klik fra alt, der er værd at vide om danske kirker

Siden 1933 har Nationalmuseet udgivet kæmpeværket "Danmarks Kirker", som skal samle al viden om de 2350 kirker i Danmark og endnu er mange år fra målet. Men via portalen lex.dk bliver den vigtigste viden nu i løbet af kun to år gratis tilgængelig for alle kirkeinteresserede

Morten Mikkelsen
mikkelsen@k.dk

Sønderjyllands hyggeligste kirkeinteriør finder man i Rømø Kirke. Det store lavloftede rum med de syv ophængte kirkeskibe, hatteknagerne på væggen og de bløde puder på bænken giver skipperkirken et hjemligt præg. Rummet har bræddeloft med synlige bjælker, og kirkebænkene er i lyst træ. På mange af stolene er der malet navne, som indikerer, at de tilhørte rige fiskere, der havde købt faste pladser i kirken.

Det er svært at bestemme kirkens alder, for som mange danske kirker har den mange aldre. Døbefonten er fra middelalderen. Den oprindelige gotiske kirke er udbygget flere gange, i 1626, 1700 og 1750-1752. Det meste af interiøret er nyere endnu. Alt dette fortæller en historie om Rømø's udvikling fra lille fiskersamfund over en mere velstående storhedstid som hjemstavn for hvalfangertogter til Grønland og videre til en nutid som erhvervsudviklingsmæssig udkant, men attraktion for vadehavstureister.

Skulle man komme forbi Rømø, kan man se alt dette ved selvsyn. Ude fra bemærker man især det vestvendte tårn med fire gavltrekanter, som er typisk for egnen. Og har man sin smartphone med, kan man samtidig læse om dette og meget mere på internettet via portalen lex.dk.

"For de fleste besøgende vil det sikkert være nok med et hurtigt overblik med de vigtigste oplysninger om kirken. Det har vi en oversigtsside om. Hvis man så vil vide endnu mere, skal man bare klikke på det link, der giver adgang til 24 sider tekst om Rømø Kirke, skrevet af eksperter fra Nationalmuseet," fortæller Niels Elers Koch, professor og chefredaktør for lex.dk.

Nu er Nationalmuseet og lex.dk så i gang med over to år at gøre en beskrivelse af alle danske kirker let tilgængelig for alle dem, der gerne vil lære mere om deres lokale kirke eller vil søge viden, når de pludselig står i en kirke et andet sted i Danmark og funderer over, hvem arkitekten mon er, eller hvor gammelt alteret kan være.

Allerede nu er de første fem danske kommuner færdigbehandlet, så man kan læse beskrivelser af alle kirker. Det drejer sig om Tønder og Aabenraa i Sønderjylland, Varde i Vestjylland, Morsø i Nordjylland og Halsnæs på Sjælland. Alle 2350 kirker i Danmark skulle være færdigbehandlet i løbet af 2024.

"Kirkerne er en enestående kulturskat i Danmark, og vi har det privilegium at samarbejde med Nationalmuseet, hvis medarbejdere i man-

ge, mange år har rejst rundt og besøgt kirkerne for at kunne beskrive dem så præcist som muligt. Uden deres ekspertise havde det ikke været muligt," siger Niels Elers Koch.

En katedral af ord

Mens det er redaktionen på lex.dk, som har sat de kortfattede oversigter op til internettet, er skribenterne nemlig redaktionen bag det værk, der betegnes som ryggraden i enhver udforskning af den danske kirkehistorie, "Danmarks Kirker" med kælenavnet "Kirkeværket", som Nationalmuseet udgiver. Værket kan læses online, men er mest et godt, gammeldags bogværk, som er udkommet løbende siden 1933 og omfatter 62 mægtige bind med beskrivelser af alle Danmarks kirker, oplyser Michael Andersen, forsknings- og samlingschef på Nationalmuseet og ansvarshavende redaktør for "Danmarks Kirker".

"Vi er godt to tredjedele igennem udgivelsen, og det er hensigten at gennemføre arbejdet som bogværk. Internettet er meget brugt nu, men det, som står, kan være kortlivet. Vi ved ikke, hvordan informationerne er tilgængelige om 100 år. Derfor er det vigtigt, at værket er tilgængeligt på nettet, men også at det står, som et blivende, trykt værk," siger Michael Andersen og tilføjer:

"Dette er jo et værk, der aldrig bliver forældet. De beskrivelser, som er indsamlet af de danske kirkers arkitektur, kunst og interiør står ved magt. Det er jo ikke som et naturvidenskabeligt værk, der efter 100 år er irrelevant, fordi videnskaben har fundet ud af så meget mere siden."

Han uddyber, at formuleringerne i værket er tilstræbt neutrale, selvom redaktionen i tilfældet med Rømø Kirke fra denne artikels

Lex og Danmarks Kirker

Lex.dk er en internetportal for nationalleksikonnet Den Store Danske Encyklopædi, Trap Danmark, Dansk Biografisk Leksikon og en række andre værker med viden på dansk om Danmark.

I løbet af 2023 og 2024 udarbejdes på lex.dk et fyldigt opslag til hver af Danmarks 2350 kirker, finansieret af Augustinus Fonden og baseret på værket "Danmarks Kirker".

Dette værk blev påbegyndt i 1927 af Nationalmuseets daværende direktør, Mouritz Mackeprang. I 1933 udkom udgivelsens første hæfte, om Præstø Amt. Opdelingen i de gamle amter er fortsat i værket, på trods af de to kommunalreformer i 1970 og 2007. Hele Kirkeværket ventes afsluttet omkring 2060.

Danmarks Kirker er støttet af Carlsbergfondet, Ny Carlsbergfondet, Augustinus Fonden, Kirkeministeriet og Kulturministeriet.

▲ Rømø Kirke fortæller en lang Vadehavshistorie om fiskeri, hvalfangst og turisme og har ifølge nationalmuseets eksperter "Sønderjyllands hyggeligste kirkeinteriør". Danmark har 2350 kirker med højt forskellig alder, størrelse og arkitektonisk udformning. Snart kan man på lex.dk læse beskrivelser af dem alle.

◀ De små fotografier: Grundtvigs Kirke i København (øverst), Fjenneslev Kirke ved Sorø, Lyngvig Kirke ved Hvide Sande, Østerlars Rundkirke på Bornholm, Budolfi Kirke i Aalborg og Odden Kirke i Nordvestsjælland.

– Fotos: Keld Navntoft / Heine Pedersen / Jens Christian Top / Keld Navntoft / Leif Schack-Nielsen / Ole Munk / Torben Huss / Ritzau Scanpix.

indledning har tilladt sig at agere smagsdommere i forhold til, hvad der er hyggeligt kirkeinteriør.

Man kan med andre ord sige, at hvis de mange opslag på lex.dk svarer til en vaks lille, tidsvarende og hurtigt opført udstillingspavillon med viden om kirker, så svarer Danmarks Kirker til en katedral af ord. Et gigantisk arbejde, der har krævet generationer af kirke- og kunsthistorikeres indsats, men som til gengæld kommer til at stå urokkeligt på grunden ud i al fremtid.

"Kirkerne i Danmark er jo en meget væsentlig del af den bygningsmasse, vi har i Danmark, som går helt tilbage til middelalderen. Der er enkelte borge, men når vi taler om rigtig gamle bygninger i Danmark, er kirkerne umulige at komme udenom. Samtidig er de velbevarede, fordi de har været anvendt til deres formål i 800 år. Det er bevaring gennem brug," forklarer Michael Andersen.

Dette indebærer, at enhver der vil studere dansk kunst fra middelalderen har mere at arbejde med i kirkerne end på museerne. Da projektet blev søsat i 1927 var hovedformålet også at bevare viden om middelalderen, og først gradvist er interessen udvidet til også den nyere historie.

Detektiv på kirkeloftet

Martin Wangsgaard Jürgensen er mag.art. i middelalderarkæologi, dr.theol. og inventarredaktør på "Danmarks Kirker". Han hører til den redaktion på cirka en halv snes eksperter, der – naturligtvis med skiftende besætning – har arbejdet med at besøge og studere kirker siden 1930'erne. Han har senest besøgt et par kirker ved Fredericia, Smidstrup Kirke og Pjødsted Kirke.

"Forud for et besøg er gået et år, hvor studerende har været i gang med at finde alt det skriftlige materiale om kirken, de kan. Så tager vi ud og laver feltarbejde, som regel to sammen, som ser på henholdsvis bygning og inventar. Det kan være lidt af et detektivarbejde at få alle iagttagelser med," fortæller Martin Wangsgaard Jürgensen, som i Smidstrup Kirke gjorde et uventet fund:

"Det viste sig, at der var meget gammelt inventar gemt på loftet. Gamle skjolde, som har hængt på kirkevæggen i forbindelse med begravelser, orgelpulpiturer, altertæpper og pengebøsser, alt sammen fra 1800-tallet."

De mange nyfundne genstande blev grundigt undersøgt og fotograferet på stedet. Det er uhyre sjældent, at fysiske genstande tages med til København. Men selve den viden, at tingene lå på loftet, er nu registreret og indgår i den store, altomfattende fortælling om de danske kirker, som inventarredaktøren ser i hvert fald to gode grunde til, at Danmark har brug for:

"Vores formål bevæger sig ad to spor. Der er dels den nære fortælling om livet på stedet, altså hvordan lokalmiljøet har udviklet sig fra middelalderen til dag. Derudover er der den store historie, som træder frem i det samlede værk. Fortællingen om alle de sociale, kulturelle, religiøse, teologiske og kirkehistoriske omvæltninger, Danmark har gennemgået."